

Funkcjonowanie gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

**Katarzyna Łukowska
Z – ca dyrektora PARPA,
prawnik administratywista, psycholog**

Od 1993 roku gminy uzyskują kompetencje do prowadzenia lokalnej polityki wobec problemów alkoholowych

Art. 4¹ ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

„Prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gmin”

Realizacja zadań, o których mowa w ust.1, jest prowadzona w postaci **gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów**

rozwiązywania
corocznie

operacji
problemu

Program

Gminny

społecznej, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej, lub inną jednostkę wskazaną w tym programie. W celu realizacji gminnego programu wójt (burmistrz, prezydent miasta) może powołać **pełnomocnika**.

Postulat legislacyjny – gminne programy przyjmowane na okres do 3 lat!

Art. 11¹

„W celu pozyskania **dodatkowych** środków na finansowanie zadań określonych w art. 4¹ ust. 1 gminy pobierają opłatę za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż **...**”

Art. 11

Dodatkowe

rezerwy

1)

Postulat legislacyjny - niewykorzystane środki w danym roku są przeznaczane na realizację zadań gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, a także na realizację zadań placówki wsparcia dziennego w następnym roku.

będą na

problemów

mowa w

działaniu

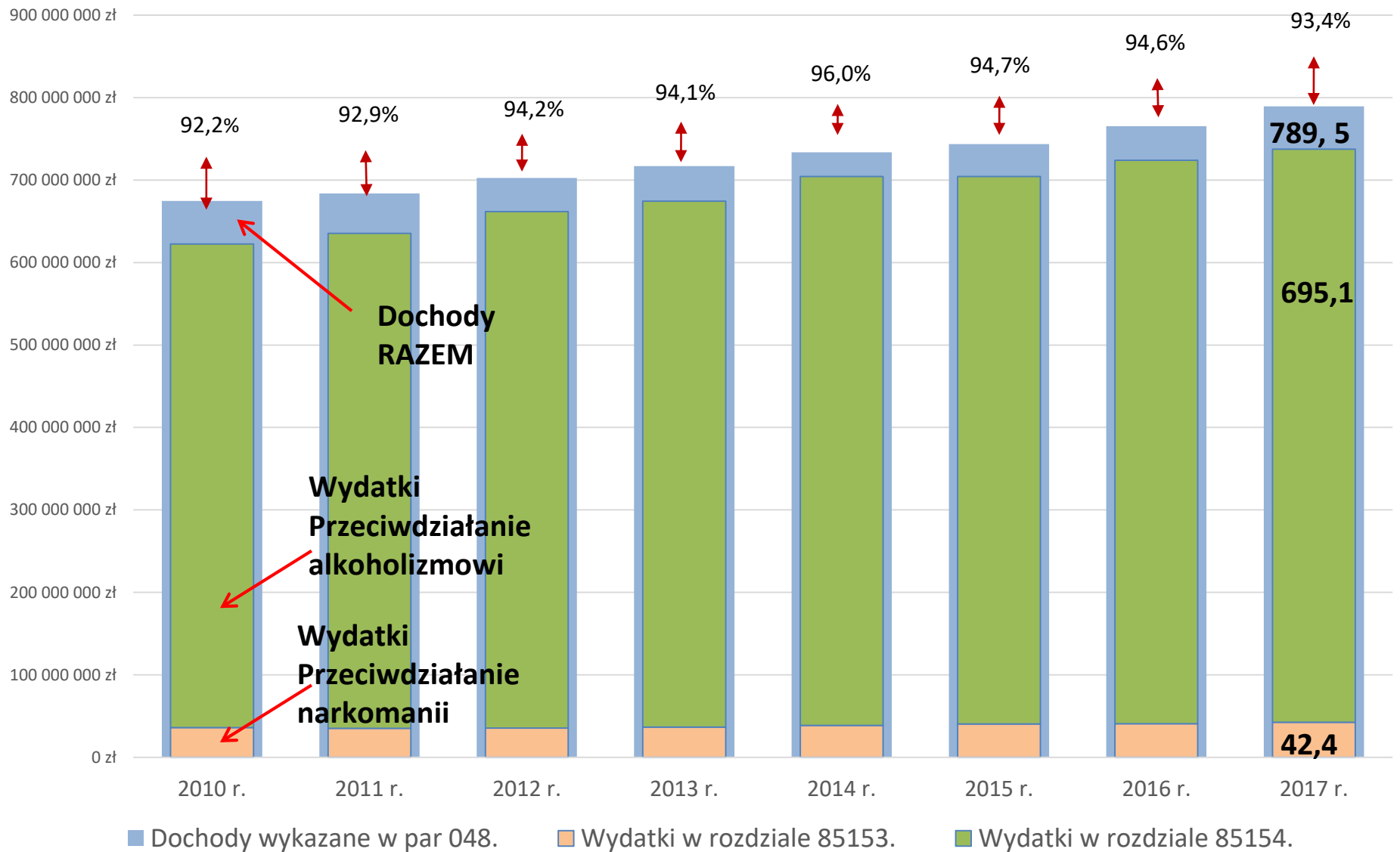
2)

zadania realizowanych przez placówkę wsparcia dziennego, o której mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz Gminnych Programów, o których mowa w [art. 10 ust. 2](#) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii

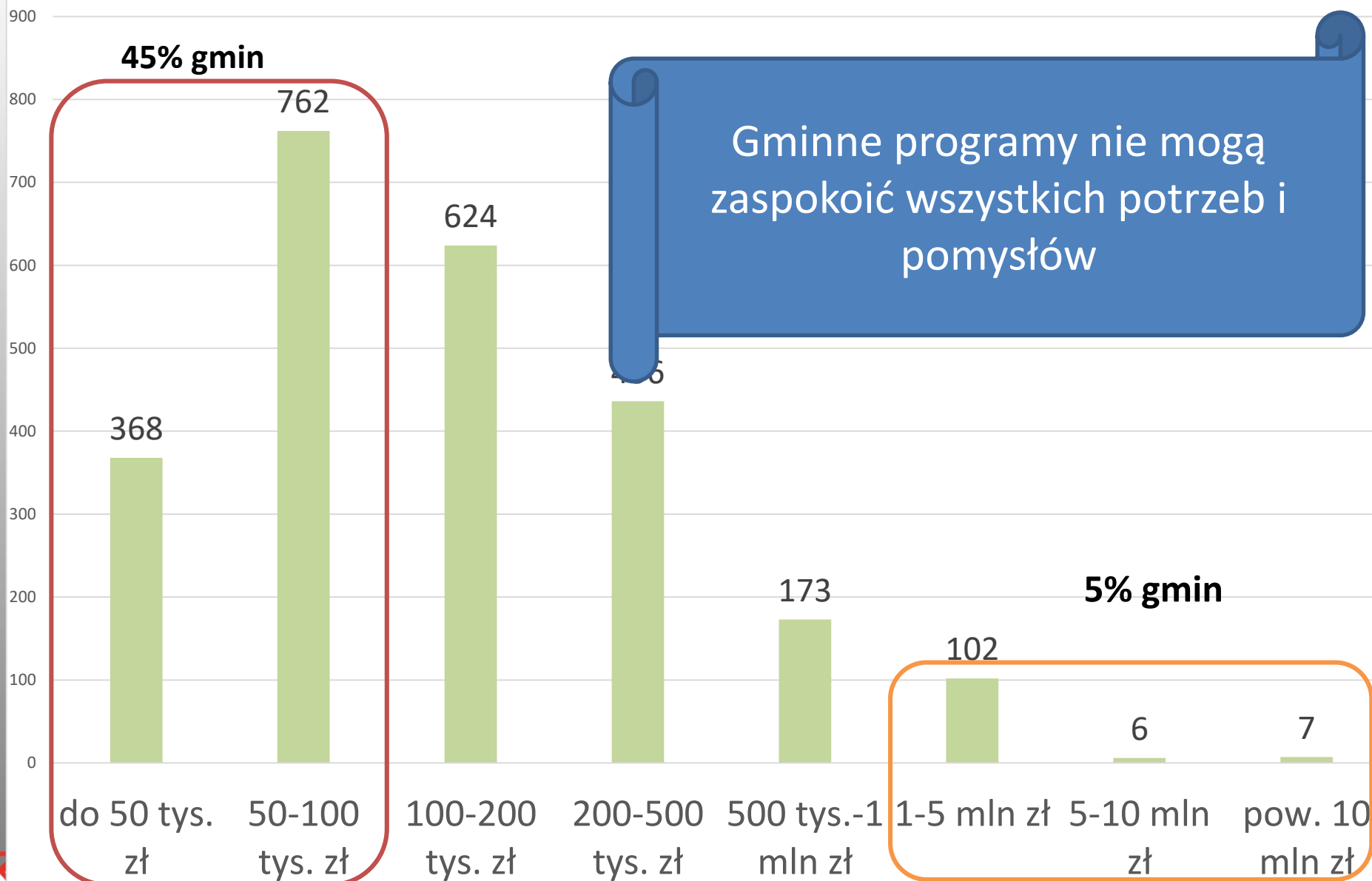
i nie mogą być przeznaczane na inne cele.

Najwyższa Izba Kontroli, stwierdza w raporcie „środki finansowe pozyskane z opłat od zezwoleń na obrót hurtowy i sprzedaż detaliczną napojów alkoholowych, zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości, powinny zostać **w całości** (wyr K.Ł) przeznaczone na finansowanie zadań (...) odpowiednio w wojewódzkich i gminnych programach profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych”.

Dochody (par 048) i wydatki (rozd. 83153 i 83154) samorządów gminnych w latach 2010-2017

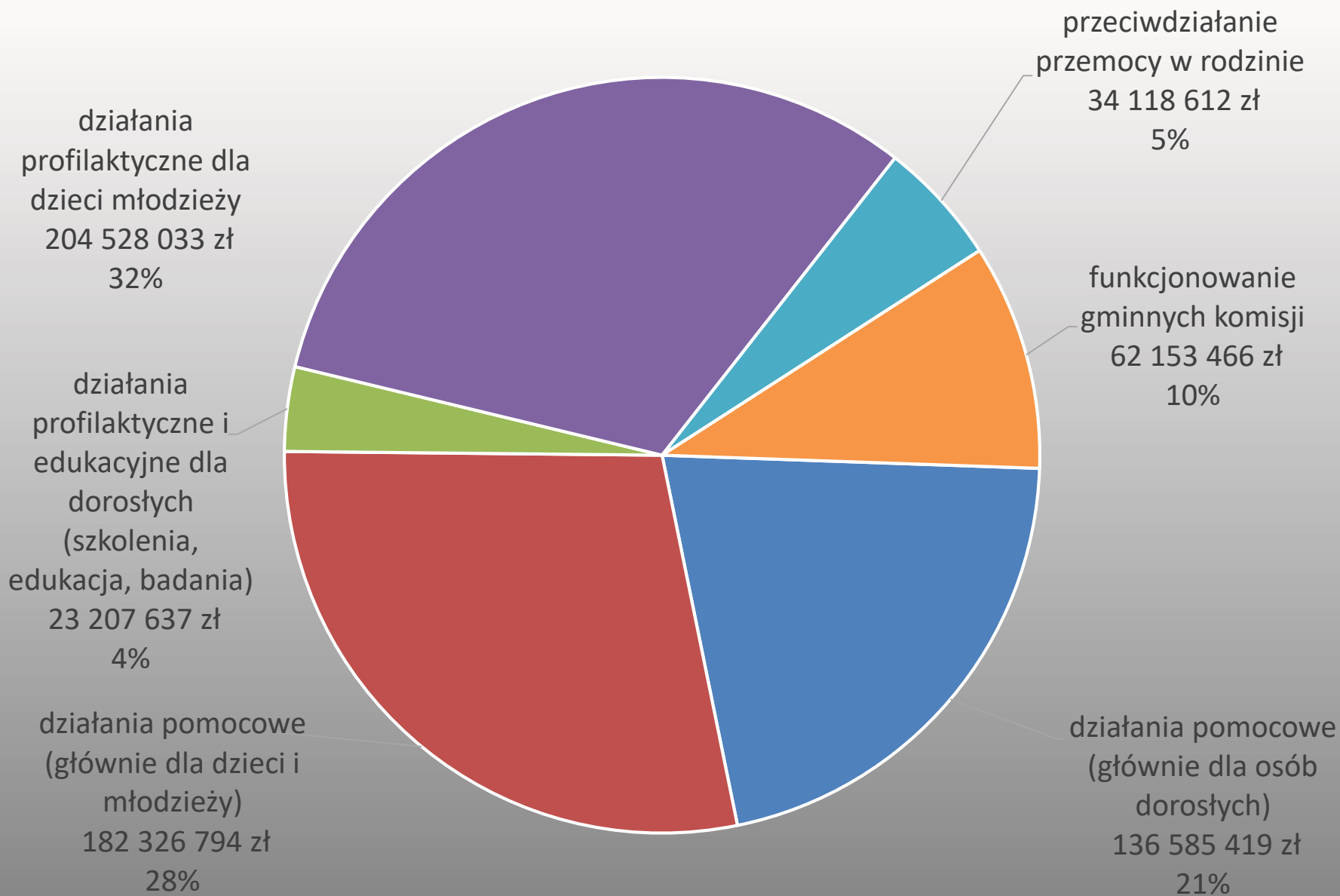
Dochody samorządów gminnych z par. 048 w 2017 r.

Dochody województw § 048

WK	Nazwa	
02	Dolnośląskie	652 400,00
04	Kujawsko-pomorskie	1 348 100,00
06	Lubelskie	1 093 200,00
08	Lubuskie	248 300,00
10	Łódzkie	1 234 400,00
12	Małopolskie	2 071 700,00
14	Mazowieckie	12 051 412,07
16	Opolskie	523 600,00
18	Podkarpackie	721 200,00
20	Podlaskie	502 200,00
22	Pomorskie	654 200,00
24	Śląskie	1 495 450,00
26	Świętokrzyskie	222 200,00
28	Warmińsko-mazurskie	931 600,00
30	Wielkopolskie	15 789 200,00
32	Zachodniopomorskie	683 700,00
		40 222 862,07

Gminne programy to nie tylko wydatki,
ale przede wszystkim konkretne
działania

Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej

Programy i świadczenia zdrowotne – blisko 13 ml

Dofinan

Szkoleni

tys.

Doposa

Telefony kuracza 900 tys.

Funkcjonowanie punktów konsultacyjnych – 43,5 mln

Działania stowarzyszeń abstynenckich – blisko 17 mln

Zajęcia integracji społecznej w CIS-ach – ponad 12 mln

Postulat legislacyjny – podstawy
prawne z zasadami
funkcjonowania punktów
konsultacyjnych

632

Przeciwdziałanie przemocy domowej – 36 mln zł

- Wsparcie dla ośrodków interwencji kryzysowej, ośrodków wsparcia, grup terapeutycznych i innych placówek i miejsc udzielających pomocy ofiarom przemocy
- Finansowanie programów adresowanych do osób stosujących przemoc
- Wsparcie dla systemu szkoleń w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Profilaktyka

- Programy rekomendowane – ponad **8** mln zł
(300 tys. uczniów)
- Programy nierekomendowane – ponad **36** mln
(1,3 mln uczniów)
- Festyny i inne imprezy plenerowe – 15 mln

- Pogadanki – 5,3 mln
- Spektakle profilaktyczne – 5 mln
- Konkursy – blisko 6 mln
- Imprezy sportowe – ponad 10 mln
- Pozalekcyjne zajęcia sportowe – **ponad 56 mln**
(blisko 1,2 mln uczestników)

Art. 4¹ pkt 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

„Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych

Miejsca pomocy dla dzieci

- Placówki z programem socjoterapeutycznym – 45 mln
- Placówki z programem opiekuńczo – wychowawczym – 73 mln
- Dożywianie dzieci – 15 mln
- Kolonie i obozy – 38 mln

Funkcjonowanie gminnych komisji – 62 mln

- Wynagrodzenia – 42 mln
- Szkolenia (udział w naradach, szkoleniach, konferencjach) – 3,5 mln
- Opłaty biegłych w procedurze zobowiązania do leczenia odwykowego – 7,4 mln
- Oplata za wnioski do sądu – 1,7 mln
- Inne – 7,4 mln

Trudności, jakie zgłaszają gminy

Gminy pytają ...

- O zgodność poszczególnych wydatków z obszarem profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (presja lokalnych władz na wydatki niezgodne z gminnym programem?)
- O aspekty prawne dokonywania wydatków w np. finansowanie NGO's, programów profilaktycznych w szkołach itp.

Dwie kategorie błędów przy realizacji gminnych programów

Finansowanie zadań niezwiązanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych np. budowa drogi, monitoring miejski

Finansowanie zadań niezgodnych z aktualną wiedzą na temat ich skuteczności np. inwestowanie w pogadanki zamiast w profesjonalne programy profilaktyczne

Z raportu NIK „Realizacja i wykorzystanie przez samorzady województwa i gmin dochodów z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych”, nr ewid. 27/2013/P/12/165/LPO.

... „praktyką było wykorzystywanie przez jednostki samorządu terytorialnego części tych dochodów na inne cele. Przybierało to formę bądź realizowania wydatków na zadania wskazane w ustawie o wychowaniu w trzeźwości na poziomie niższym od uzyskiwanych dochodów z opłat, bądź na finansowaniu w ramach realizacji programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i programów przeciwdziałania narkomani i przedsięwzięć służących faktycznie realizacji innych zadań własnych jednostki”.

Finansowanie zadań niezwiązanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych (co nie znaczy, że są to zadania niepotrzebne i bezwartościowe)

Sfinansowanie stypendiów dla młodzieży

Kampania dla dorosłych dotycząca problemu nikotynowego,

Zakup mundurów strażackich, turniej wiedzy pożarniczej

Utrzymanie boiska, budowa placów zabaw i boisk sportowych, budowa lodowiska, utrzymanie pływalni

Monitoring (812 tys!)

Wyżywienie dla uczestników pielgrzymki

Szczepienia ochronne (207 tys!)

Zjazd diabetyków

Dzień bez telefonu

Dofinansowanie mistrzostw Polski żeglarzy niepełnosprawnych

Wyposażenie samochodów policyjnych w apteczki,

Zakup telewizorów dla Policji, darowizna na paliwo dla Policji

Prowadzenie ogrzewalni dla bezdomnych

Zbiórka krwi

Działania polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym –

Wycieczka integracyjno – społeczna

Działania profilaktyczne Straży Miejskiej i Policji w Mszanie Dolnej – zakup odblasków”.

Rozbudowa/budowa/modernizacja monitoringu miejskiego

- Zasadniczą funkcją monitoringu miejskiego jest prewencja oraz ochrona szeroko pojętego porządku i bezpieczeństwa w miejscach publicznych. Warto zauważyć, że powyższe zadanie wykonania monitoringu jest powiązane z Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2013.594 j.t.), w której art. 7 ust. 1 pkt 14 wskazuje, że „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli (...)”.
- Co istotne, stanowisko takie wyraził również NSA w swoim wyroku z dnia 21 grudnia 2010 r. (II GSK 1070/09): „W uzasadnieniu Sąd wskazał, że jedną z form działalności będącej ustawowym zadaniem gminy jest prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (art. 4¹ ust. 1 pkt 3 ustawy o wychowywaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi). (...) Natomiast co do zadania dotyczącego monitoringu ulicznego (określonego w rozdziale III ust. 3.1 uchwały jako »monitoring najbardziej niebezpiecznych miejsc...« i w rozdziale V ust. 5.2 jako »monitoring miasta«) Sąd podzielił stanowisko Wojewody, że wykracza ono poza działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych w rozumieniu art. 4¹ ust. 1 i 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości”.

Fragment cytowany z publikacji Łukowska K. (2015). Rozwiązywanie problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych. Poradnik dla praktyków. Warszawa, MCPS. Praca oddana do druku./

Problemy Wyzwania

1. Zwiększenie liczby gminy przygotowujących lokalne diagnozy
2. Poprawa jakości programów profilaktycznych - **System rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego**
3. Poprawa jakości pomocy socjoterapeutycznej udzielanej dzieciom i poprawa zaangażowania lokalnych władz - raport NIK 2018
4. Zwiększenie wydatków na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
5. **Ograniczenie wydatków na działania niezwiązane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych**

Jak PARPA wspiera samorządy gminne?

- Udziela konsultacji pisemnych i telefonicznych
- Organizuje konferencje oraz wspiera konferencje organizowane regionalnie i lokalnie
- Każdego roku wysyła do każdej gminy Rekomendacje inne materiały edukacyjne dotyczące lokalnej polityki wobec alkoholu

- Informuje i inspiruje organy nadzorcze do podejmowania interwencji w przypadku wydatków niezgodnych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych (pisma oraz narady)

- Mimo pewnych uchybień, popełnianych błędów i wydatków niezgodnych z przeznaczeniem gminne programy stanowią ważny instrument używany w celu zmniejszaniu problemów alkoholowych w wymiarze indywidualnym i społecznym

